

BELLPUIIG

ARTÀ

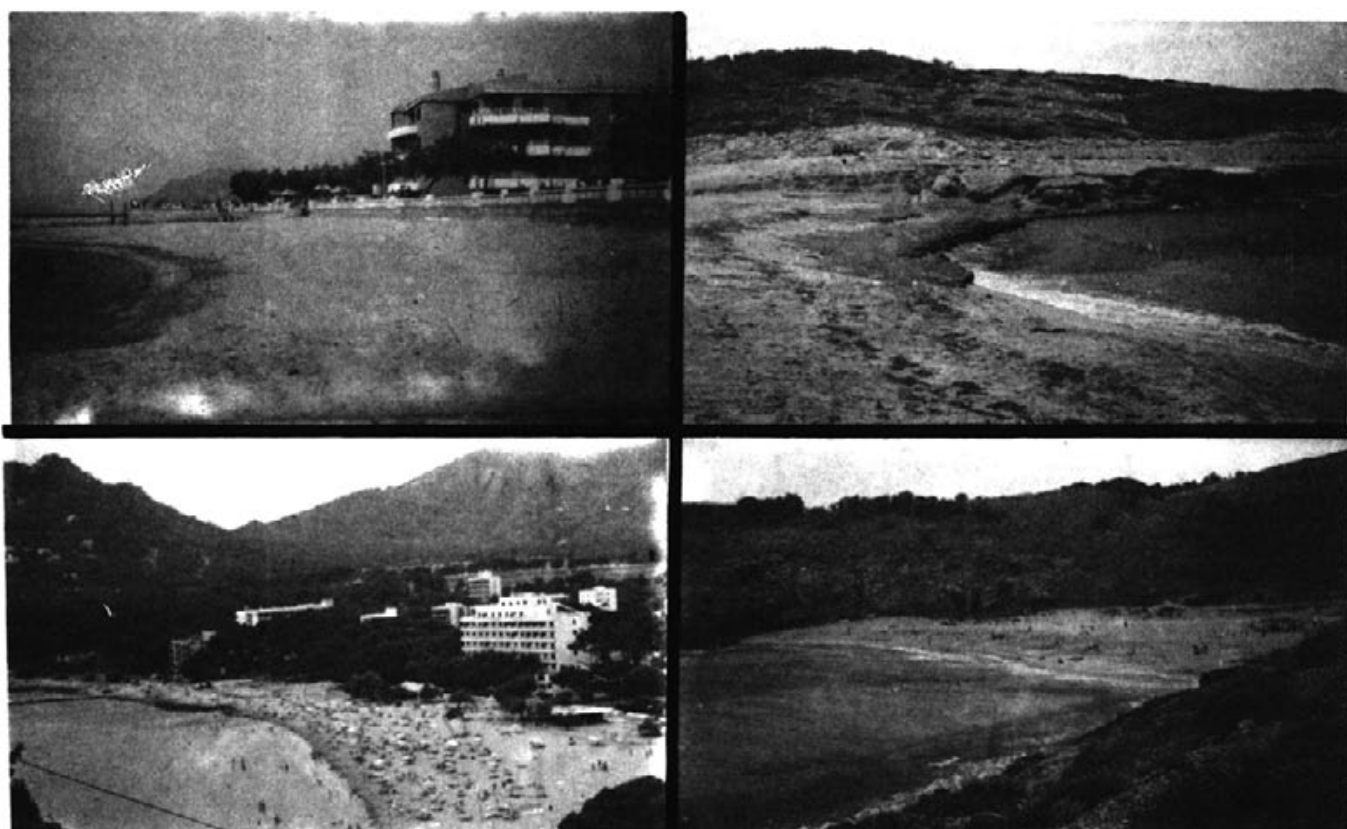
12 JULIOL 1986

Nº 34

-V EPOCA - ANY XXVII-

REVISTA QUINZENAL

HA ARRIBAT L'ESTIU

Fotos: G. Bisquerra

L'AMBIENT DE L'ESTIU

sumari:

- * ARTA I ELS ARTANENCS
- * DE LA COLONIA
- * PLE DE L'AJUNTAMENT
- * PREMSA FORANA
- * NOTICIARI
- * ESPORTS I ALTRES COL.LABORACIONS

Arribat el període del juny al setembre, la gent del nostre poble surt de ca seva i cerca l'entorn de les platges, cansada del quefer quotidià de tot l'any.

- Artà, per la seva situació, distant de la mar solsament uns 10 kms., tant de la Colònia, La Duaia o Canyamel, es presta perquè la gent es divideixi i vagi a prendre el sol i els banys on més li agradi o on hi tengui la seva casa.

(passa a plana 2)

REVISTA QUINZENAL
Nº 34 V EPOCA 12 JULIOL 1986

DIRECTOR: Rafel Umbert
CONSELL DE REDACCIÓ:

C. Obrador G. Bisquerra
S. Massanet J.L. Martín
Taller de Comunicacions

COL.LABORADORS:

T. Muñoz G. Bisquerra
A. Gili S. Ginard
J. Solivellas B. Baltasar
A. Genovart J. Mesquida

ADMINISTRACIÓ:

G. Bisquerra A. Esteva
J. Bernat T. Esteva

REDACCIÓ
I ADMINISTRACIÓ:

C. Rafel Blanes, 10, 1ª. ARTA.

Dipòsit legal: P.M. 57-1969.

IMPRIMEIX:

Gràfiques Llevant
Carrer Ciutat, 55. ARTA.

XERRIM XERRAM

FOT UNA CALOR QUE ES
MASSA

D'aquest pas ens arribarem
a fondre. Si mostrem sa pell
a n'es sol segur que romandrem
ben morenos.

La gent (no tothom) sobretot
els capvespres, agafen els atu-
pins i se'n van a la mar, per
fugir d'aquest forn que és el
poble, i sols queden els que
no poden dependir.

Només veuen gent a "la fres-
ca" i no ens referim a seure
a s'ombra, sinó a les senyore-
tes que es passejen quasi amb
el vestit del nèixer.

I ELS PARTITS POLITICS que
es pensen que encara estam
a la campanya del votar?

Ens referim a que pel poble
encara hi ha pancartes i foto-
grafies dels partits. O ja els
hi deixen per a les municipals?
"Limpiemos la ciudad".

(ve de portada)

Editorial

El mes de juny, els al.lots i joves acaben els estudis, i, malgrat n'hi hagi qualcun que no tenguí aprovat del tot el curs, disposa d'unes hores lliures per, entre repassada i repassada de text, anar a divertir-se.

Amb tot i amb això, els pares preparen les seves vacances posant a punt les cases o xalets d'estiu i van a passar uns dies de descans, mostrant al sol els cutis esblanqueïts que han estat amagats durant el rigor de l'hivern i les primaveres.

El poble d'Artà sempre ha sabut prendre unes petites vacances estiuenques. Els més madurs recorden encara la seva joventut, en què quan s'havia feta la recollida del camp, entre les festes de Sant Salvador i Sant Roc, i quan a Mallorca no es coneixia encara el fenomen del turisme, la gent pagesa anava vuit o quinze dies cada any a la platja de "Sa Torre", que, malgrat no fos del terme, sí era la més avinent i bona d'anar, i, sense xalets ni apartaments, perquè aleshores no n'hi havia, habilitaven unes tendes de campanya del més rústic estil (tampoc no hi havia les d'ara), i fent el camí amb carro o amb bicicleta, es desplaçaven per disfrutar unes vacances agostenques.

Però els temps canvien. Molts s'han fet els seu xalet o casa, ja sia a Canyamel, La Colònia o a Cala Ratjada, i els que no, van a fer acampades a La Duaia, o simplement es passen els diumenges a la mar disfrutant de la natura.

Sense por a equivocar-nos creim que avui on la gent té més tirada és a La Colònia de Sant Pere. No sabem si perquè és d'Artà, o per la tranquil·litat que es respira per l'ambient encara no sofisticat, o per la familiaritat que impera encara a la petita vila. El motiu no importa, els artanencs s'hi troben bé i ja són molts els que hi han construït la seva casa o xalet, i no tan sols per l'estiu sinó també hi van a passar molts de caps de setmana durant la resta de l'any.

Altres, pel motiu que sia, han feta la segona vivenda a l'entorn de la platja de Canyamel, que encara que no pertanyi al nostre terme, "Sa Torre" sempre serà un lloc que els artanencs el considerem com a nostre, malgrat només sia moralment. A més, com ja deïem abans, l'apreci per Canyamel ja ve de molt enrera, i malgrat tenguí l'allau del turisme, resulta agradable la convivència.

La Duaia ja és una altra cosa. Les seves platges encara verges, són més per gent de pas. Allà l'estada és també molt agradable per la tranquil·litat d'un lloc sense edificacions, i, per tant, sense els monstros de ciment per albergar el turisme. Però és molt adequat pels excursionistes i gent amant de les acampades. Els nostres al.lots, sí aprofiten aquest caire, i organitzats pels dirigents dels col·legis, hi solen passar uns períodes de descans i esplai.

Per tant, Artà, malgrat que no tenguí la mar als peus del poble, com succeeix a altres nuclis, té una contrada que sap aprofitar, almanco durant l'estiu, per tenir uns dies merescuts de descans.

Al poble, el mes d'agost només hi romanen els impeditos i els que per la seva edat passen ja d'aquest truí i prefereixen l'ombra de ca seva o del cafè. Els altres, disfruten dels aires sans de la natura, deixant per un temps l'ambient de feina, preocupacions i tot el seu quefer quotidià.

NOTICIARI

ACAMPADES

Aquest mes de juny les notícies són més bé escasses al poble.

Per tant és notícia les acampades que els nostres al.lots han fet, fan i faran a la nostra contrada.

Així podem dir que del dia 1 al 6 de juliol, els alumnes del col·legi Sant Salvador, acamparen a la platja de la Duaia.

Del 7 al 13, foren els al.lots de 6º, 7º i 8º, els que anaren al Caló, Aubarca i a la Duaia, sempre amb campament volant.

La setmana del 23 al 27, els joves de "La comuna", pensen anar d'excursió a Eivissa, i estar uns dies amb fraternitat i esplai.

Del 30 de juny al 12 de juliol, 7 alumnes del col·legi Sant Bonaventura, prengueren part a una acampada al campament de La Victòria, organitzada per la Conselleria Gral. de Deports.

Aquests dies d'esplai varen ser dedicats completament a activitats esportives.

També del 14 al 26 de juliol, 50 al.lots del col·legi Sant Bonaventura, pensen anar al campament de La Victòria, organitzat per la Delegació Gral. de Cultura i amb coordinació dels col·legis dels PP. Franciscans.

Aquest campament estarà completament dedicat a encaminar els al.lots en les coses de la muntanya i a aprendre a resoldre els perills i emergències que puguin sortir.

En total seran 220 els al.lots que faran la acampada, entre ells 30 de Menorca i Eivissa.

@@@@@@@@@ ECOS

NACIMIENTOS

Día 5 de junio.- **Francisca Mª Ayala Ginard.** Hija de Ginés y Francisca-Ana. Plaza P. Antonio Llinás. 1.

Día 8.- **Juan López Ferrera.** Hijo de Pedro y María-Magdalena. C/. Jaime III. 34.

Día 19.- **Bartolomé Febrer Mesquida.** Hijo de Margerita Febrer Mesquida. C/. Major. 24.

Día 23.- **Francisco-Manuel Gil Grillo.** Hijo de Josefa Gil Grillo C/. Menéndez Pidal. 28.

MATRIMONIOS

Día 12 de Junio.- **Gabriel Garau Pastor** con **Francisca Orell Ferriol.** C/. Gran Via. 36.

DEFUNCIONES

Día 1 de Junio.- **Rosa Tous Gayá.** a) Tuniona. C/. Major. 108.79 años.

Día 17.- **Bárbara Bernat Caselles.** a) Boira. C/. M. Esplugas. 8. 86 años.

María Llaneras Flaquer. a)Mañana. C/. Abrevadero. 12. 82 años.

Josefa Gil Grillo. C/. M. Pidal. 28. 38 años.

El día 12 de abril falleció **Rafael Gili Esteve.** a) de Sor Fortè Nou, omitido en su día por no estar incluido en la relación que nos facilita el Juzgado.

Nota.- En las tres últimas defunciones faltan datos a cumplimentar. El motivo es por haber fallecido fuera de nuestra localidad, y por tanto el Juzgado no nos facilita su óbito.

Rogamos por tanto una vez más a las familias que en lo sucesivo se encuentren en parcidas circunstancias, nos hagan llegar los datos a nuestra redacción. Gracias.

Gran Barbacoa de Artá Artá·Mallorca

NUEVAMENTE EN ESTE LOCAL,
puede celebrar sus **BODAS, BANQUETES Y COMUNIONES.**

Tels. 53 74 50
56 22 07

NUEVA DIRECCION

Ara fa 25 anys

Bellpuig, 5 de juny de 1.961.
nº 18.

* En **SILUETA DEL MES**, destaca el "crecimiento interés y acogida de la gente a nuestro periódico Bellpuig". Las Primeras Comuniones de nuestros chiquillos en mayo y el "mes de María" para mayores en el Centro Social. También el "sprint" final de los estudiantes para aprobar los exámenes de junio.

En **VOCES AUTORIZADAS**, la charla con D. Lorenzo Garcías i Font, conservador del Museo Regional de Artà. A la pregunta de quienes fueron los fundadores, responde: "El Rdo. D. Lorenzo Lliteras, D. Jaime Sancho (s'Apotecari Cusi), D. Miguel Sureda Blanes, que fue el primer Presidente, y un servidor. A destacar la magnífica acogida de la Caja Rural a nuestro proyecto."

Se le preguntó si tenía algo más que añadir, y contestó: "Sí, mi deseo sería que esta conversación se publicase en mallorquín". Pero por el motivo que fuera no se le concedió el deseo.

* De **AIRES DEPORTIVOS**, en fútbol las huestes artanenses no pudieron con las de Son Servera en su campo. Pero al final, vencedores y vencidos disfrutaron de buena unidad deportiva.

En ciclismo, la inauguración de la temporada en nuestro velódromo con la prueba para juveniles que ganó Más, seguido por el debutante artanense Antonio Sastre. La americana fue ganada por la pareja Tortella-Sastre.

* De la **COLONIA**, destacamos el fallecimiento de Sor Angela del Rosario Vich Salom, a los 69 años de edad, natural de Sta. María y que fue una de las fundadoras del convento de la Colonia allá por el año 1922. A reseñar también el comienzo del asfaltado de la carretera, con gran satisfacción de los vecinos.

Bellpuig, 5 de Julio de 1961.

En **SILUETA DEL MES**, la visita a nuestra villa de la esposa del Jefe del Estado. También la presencia de la G. Civil motorizada en nuestras carreteras poniendo más orden en la circulación.

* En **VOCES AUTORIZADAS**, la entrevista al Rdo. José Fuster Fuster, decano del sacerdocio mallorquín. D. Pepe, como cariñosamente le llamaban en el pueblo, con sus 92 años a la espalda se considera joven aún. El recuerdo más emocionante de su vida sacerdotal nos lo relata así: "Fue la peregrinación diocesana a Roma el año 1913. Fuimos en el vapor "Miramar", con el obispo Campins al frente. Nos recibió el Papa Pío X, reinante en aquel entonces, y que después se veneraría en los altares como San Pío X.

* En **AIRES DEPORTIVOS** la victoria por 14-0 sobre Son Servera en futbol el 2º equipo juvenil. Sucumbieron sin embargo contra San Lorenzo por el tanteo de 8-1.

Lleno absoluto en el velódromo local donde Fullana se impuso a Sastre en persecución, al igual que Tortella sobre el campeón nacional Miguel Mora. En la americana, con un promedio de 42,600 kms. hora, triunfo para la pareja Tortella-Fullana, aventajando en 5 puntos a Bover-Sastre.

* **DE LA COLONIA**. A punto de terminar las obras del campanario, "se pide un último esfuerzo económico para poderlo inaugurar el próximo 15 de agosto."

UN NOU LLIBRE

L'escriptor i poeta Gregori Mateu, amic i col.laborador de la nostra revista, llicenciat en psicologia i pedagogia, augmenta la seva producció literària amb aquesta nova obra de caire filosòfic i popular, demostratiu d'una ploma hàbil.

L'aparició de tot llibre nou constitueix una festa i una satisfacció per l'esperit que estima tot allò que és testimoniatge d'una creació profitosa; i tot allò que aconsegueix la tasca honrosa d'enaltir i dignificar el patrimoni generós de les virtuts de l'home, la tradició, la pau, la història, la fraternitat de l'ànima i la unitat entre els pobles i les races. Comesa que coneix bé Gregori Mateu, seguidor de la pregona de la germanor cristiana de Francesc d'Assís.

RAMELL DE NOSTALGIES és una obra literària enriquida amb una selecció de bellíssimes fotografies de Gabriel Mas que il.lustren, un per un, els articles que ha escrit Gregori Mateu. L'apreci de Gregori Mateu per la vila de Campos fa que hagi volgut que el seu llibre fos presentat amb senzillesa en aquest poble, amarat de bon gust i de cultura el passat dissabte, dia 5 de juliol.

BELLPUIG desitja que la vena creativa de l'amic Gregori Mateu no s'estronqui mai i que pugui i vulgui ben prest delitar-nos de bell nou amb altres llibres que ens transmetin la joia de viure com ell sempre ha intentat.

GREGORI MATEU ESTARELLAS Ramell de nostàlgies

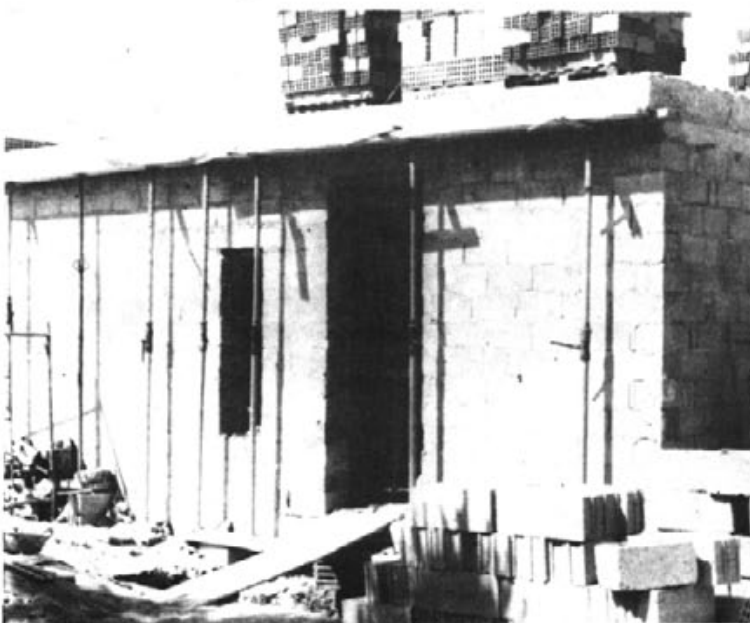

ONA PARTICIPACIO

Passaren les festes de la Colònia, duent-se a terme els distints actes programats, la majoria dels quals es veren bastant concorreguts; possiblement dos factors ajudaren a que la gent sortís al carrer i participàs: foren el bon temps i el fet de que tots els actes eren gratuïts. Les carreres de bicicletes es realitzaren baix d'un sol fortíssim i l'actuació del grup Calabruix -bona, per cert- es desenrotllà davant només dues dotzenes d'espectadors. Fou una llàstima perquè el duo es mereixia més públic, però també era comprensible degut a que l'endemà era dilluns.

JARDINS INMILLORABLES

De la mateixa manera que criticam aquelles coses que creim mereixen la crítica, així també volem alabar, perquè és de justícia, aquelles que van bé. En aquest cas voldríem treure a llum la feina callada i constant que realitza l'empleat de l'Ajuntament Jaume Genovart, una feina que està a la vista i que tal volta en lo que més es nota sigui en les zones ajardinades del nostre poble, que són cuidades com un "cabell de nina". Llàstima que encara hi hagi persones que no respectin les plantes i per guanyar mitja dotzena de metres no mirin prim en travessar pels jardins i trepitjar plantes.

Aquesta foto demostra l'estat de les obres de la central de telefons el dia 10 de juny passat, i que tenien que estar acabades el dia 1 de juliol.

A la noticia sortida al darrer número de Bellpuig, la redacció equivocà la foto per una altra. Pregam disculpes.

A LA FI

A la fi l'Ajuntament es decidí a arreglar els "ditxosos cent metres" que van del Club Nàutic a la Cova dels Coloms. Feia anys que des d'aquestes pàgines demanàvem aquesta millora que incomprendiblement no arribava mai. Ara ha quedat de meravella, així que a pesar de tot enhorabona! Lo que ara hi manca un detall: arreglar els bancs que hi ha enfront del mollet davant els tamarells. Supòs que els honorables membres del nostre Consistori hi estaran d'acord. Esper que no es torbaran tants d'anys com per asfaltar els cent metres abans esmentats.

MANQUEN PAPERERES

Els altres anys hi havia una paperera a cada costat de la platja; enguany no hi són, pot ser perquè s'hagin romput o perdut. Lo cert és que la platja qualque horabaixa presenta un aspecte lamentable i fa mal dir a la gent que no embrutin si no hi ha un lloc per tirar els papers o el pots de Coca-Cola. Suggestim posar dos bidons amb un rètol indicador a fi que es vegi clarament que són pels fems i les deixalles i avisar als homes de la neteja pública que es cuidin de buidar-los. Es una suggerència que faig a l'Ajuntament per mantenir neta la platja. Si volem un poble acollidor hem de cuidar els detalls.

Andreu Genovart

Racó del poeta

DE MES VIGILIES

Dedicat a Pere Ginard
per haver-me descobert
els dromedaris.

*La nit cara bruna, que passa en xoquins
caplleva vestigis d'ancestrals ofrenes.
Del mar, la rescobla, enerva serenes,
batzers de silenci subornen camins.
Dromedaris dòcils pujen les carenes,
i oblades de lluna llambrejen pels pins.*

Joan Mesquida

ARTÀ I ELS ARTANENCS

XERRADA

"BELLPUIG" presenta avui una entrevista que hem feta al nostre batle, Jaume Morey, per a donar un repàs al que es fa i es pensa fer a curt plaç a la nostra vila.

El batle, amb tota amabilitat, com és costum en ell, ens ha respost a totes les preguntes que li hem dirigit, i que seguidament posem en coneixement dels nostres apreciats lectors.

BELLPUIG.- Jaume, sortint al pas del rumors que circulen pel poble i que inevitablement la gent fa, davant les obres que es realitzen a Na Batlessa, podríes fer una breu exposició del que es fa i del que serà una vegada acabades aquestes obres?

BATLE.- A Na Batlessa es fan unes obres de reparació necessàries pel que és vol destinar l'ús d'aquesta casa.

Primerament vull dir que de la casa només queden pràcticament les parets mestres. S'han canviat els sòtils del primer pis i del porxo, s'han arreglades totes les parets, s'ha enrajolat tot de bell nou, també l'escala interior, al primer pis s'han llevat les mitjanades quedant una sala dels dos aiguavessos, i han passat el pis més avall per poder donar alçada al segon, on també queda una sola sala. La cuina és deia tal com estava, respectant la cuina i els estants.

BELL.- Aquesta casa, a què serà destinada?

BATLE.- Na Batlessa quedarà totalment destinada a un Artà cívic, oberta a totes les entitats, associacions i activitats culturals, d'esplai, artístiques, etc.

BELL.- ¿Com estarà distribuïda?

BATLE.- A la planta noble es pensa fer-hi el traspàs de l'SMOE. També els tallers d'artesania i potser la gimnàsia per a dones embarçades. El primer pis, estarà destinat a biblioteca, i també per celebrar-hi conferències i reunions. A més s'instalarà una videoteca amb pantalla grossa (100 pulgades), i també un equip de música. Al segon pis, hi haurà la pinacoteca municipal, i també s'hi podran fer tota casta d'exposicions, amb

uns panells movibles i plegables, poguent-se llevar i posar a gust de l'expositor.

BELL.- I a l'exterior, que s'hi podrà fer?

BATLE.- Potser moltes coses. Sobre tot a l'estiu. Per exemple, alguns actes que es feien a Sant Salvador, com poden ser concerts i altres que hi cabin. Ara sembla àrid, però quan les enredaderes hagin vestit un poc, crec que quedarà molt acollidor.

BELL.- Quan estaran acabades les obres i tot a punt d'inaugurar?

BATLE.- Si no hi ha contratemps les obres quedaran llestes per Sant Salvador. Per tant, la casa de Na Batlessa per les festes la gent podrà visitar-la. Pensam, hi hagi oberta una exposició de fotos antigues, parescuda a la que ja fèrem a Sa Central.

BELL.- Qui es cuidarà del manteniment i funcionament de la casa?

BATLE.- De moment no és sap el qui, però sí pensam posar-hi una persona capacitada perquè ho tenguí tot sempre a punt pels qui necessitin emprar-la.

BELL.- Passant a un altre tema, sabem que hi ha intenció de ampliar la residència, què hi ha de ver?

BATLE.- Sí, fa pocs dies i a la sessió d'un ple de l'Ajuntament, és va aprovar l'encarregar uns plans per dita ampliació.

BELL.- En què consistiria l'ampliació?

BATLE.- El problema més greu que té ara la Residència és la falta de llits. Ara bé, si és fan més habitacions, tampoc bastarà el menjador i els salons d'estar. Per tant, l'esforç ja serà més gros.

BELL.- I de la depuradora que podeu dir?

BATLE.- Si no ens enganen la pròxima setmana rebrem el projecte, per tant, el tema sortirà a subhasta i pensam que per Nadal estigui a punt. La seva ubicació com saps, serà al terreny que té l'Ajuntament a Na Borrassa, on ja hi ha la parada dels sementals, i on també hi pensavem dur-hi el parc de bombers. Però sembla que hi ha projectes de que el parc sigui a Manacor per unificar la comarca en aquest aspecte. El que sí hi farem serà un magatzem municipal.

BELL.- El cost, com es sufragarà?

BATLE.- El 50 % serà subvencionat per O.P. i la resta per l'Ajuntament, però no pensam posar impostos especials per aquesta obra.

BELL.- Teniu altres projectes de millora pel poble?

BATLE.- Sí, una i crec que bastant important. S'ha proposat a GESA -i ho aprova- el canviar totalment la xarxa de llum dels carrers del poble. Gesa proposa de fer també el canvi de tensió. Aleshores se suprimirien tots els pals i de cada tres fils sols en quedaria un. Per altra part, s'haurien de revisar totes les cases, per veure com es troben les instal·lacions interiors, ja que la tensió passaria tota a 220 i 180. Això beneficiaria els industrials i llevaria les dues tensions existents. Aquest projecte no resultaria massa car, ja que l'exterior aniria a càrrec de GESA. El poble també guanyaria en estètica ja que es canviarien també moltes faroles, posant les més adequades.

AMB EL BATLE

BELL.- Jaume, en que encara falti temps, vos presentareu a les properes eleccions municipals, com a partit i com a batle?

BATLE.- Com dius encara és prest, però pensam que els independents es presentaran. Ara jo, pens que no, com a batle. Hi ha que donar pas a altres que ho puguin i vulguin esser. Ara que repetesc que encara és un poc pres per parlar-ne amb seriositat. Li he de donar moltes voltes.

ACOMIADAMENT

Ens acomiadam d'En Jaume Morey, batle d'Artà des de fa quasi 8 anys, desitjant-li encert per dur a terme els projectes que hi ha en marxa i els que també ens ha perfilat, i també éxit de cara al futur polític del poble, encara que no segueixi de primera autoritat després de les eleccions municipals.

G. B.

RESUM DEL PLE DE L'AJUNTAMENT CELEBRAT A LA SALA D'ARTÀ EL PASSAT DIA 1 DE JULIOL.

ACORDS

1.- Es va prendre l'acord de encarregar un projecte per construir un edifici municipal a la Colònia de Sant Pere, al solar propietat de l'Ajuntament a la bassa d'En Fassol.

La idea seria de moment fer-hi un magatzem municipal, i potser també un lloc per a la Creu Roja, una oficina per cobrances, un dispensari pel metge, etc.

2.- S'acordà encarregar un pla per ampliació de la Residència de persones majors. Dit projecte comprendria l'ampliació d'habitacions, sala d'estar i menjador.

La comissió de govern quedà encarregada de fer anar envant la qüestió.

3.- Es discutí un projecte de modificació de les retribucions dels funcionaris de l'Ajuntament, que va ser aprovat.

4.- S'aprovà la proposta de les bases que regiran les oposicions de la plaça vacant de policia municipal. Dins breus dates és donaran a conèixer per interès dels opositors.

5.- Es comentà el projecte que s'ha fet per a canviar la instal·lació elèctrica dels carrers, feina gratuïta pels veïns. De pas es canviaria la tensió, passant tota a ser 220.

6.- El Club de la 3ª edat va sol·licitar la concessió del magatzem situat devora el club. Aquest pagaria la reforma. Es va acceptar la sol·licitut.

7.- També es va acordar l'adecentament de la plaça carretera Can Canals, amb el creuer del carrer Pedro Amorós.

Llinatges artanencs

Per J. Solivellas

Artigues

Artigues. Poble de l'Alta Cerdanya al massís del Montseny.

Barceló. Forma masculinitzada de Barcelona (Barcelonus).

Bernat. Nom germànic: "Berinhard" = os fort.

Bisbal. Municipi del baix Empordà.

Cantallops

Cantallops. Poble de l'alt Empordà. Etimologia: "Canta llops". Lloc on es sentia udolar els llops.

Danús

Danús. Derivat de "dominus": senyor amb el sufix "-ucius" = "Donucius".

COL·LABORACIÓ

LA POESIA CRIPTOGRAMÀTICA DE EDUARDO SCALA

Entre las averiguaciones midriásicas del libro provenzal "Sefer ha-Bahir" y las aglomeraciones textuales de Borges, la singular obra poética de Eduardo Scala mantiene la diluida persistencia de una literatura ascética española. Autor de cinco libros de poesía, editados en Málaga, Toledo, Madrid y Palma de Mallorca desde 1974, el escritor ha contenido entre disciplinados silencios una escritura progresivamente despojada de recursos estilísticos. Tras rehusar el arrobamiento que concede la lírica, Scala ha concebido el poema como una oración estricta y un oráculo certero. Este proceso de aniquilamiento literario -una maestría insuperable tras la geometría fonética de la palabra desnudada- señala la búsqueda severa emprendida por el autor tras el origen de las voces que nombraron al mundo.

La trashumancia geográfica e intelectual de Eduardo Scala (Madrid, 1945) y su austero retiro permiten leer su obra como la conclusión veraz de una **experiencia real** ejercitada sobre la escritura. Ligada escrupulosamente a los inaprensibles procesos espirituales, la poesía criptogramática de Scala induce una asombrada visión de los sucesos del mundo: no hay apariencia sensible que enmudezca ni sospecha anímica enterrada para siempre.

Los anagramas y palíndromos contruidos en la lentitud obligada del arte de nombrar muestran la disposición del autor por conservar los parentescos que unían el acto de escribir a la ambiciosa totalidad del ser. Las peripecias interpretativas de los místicos judíos advierten preocupaciones similares. En el **Libro de los nombres**, Abraan Abulafia, judío español del siglo XIII, explica el método necesario a la lectura cabal del jeroglífico de relaciones ofrecido por la naturaleza. "Confía en el Nombre", dice, "y no en el hombre". Abulafia recomienda inmiscuirse en las "escrituras llenas de nombres" y practicar las combinaciones de las letras y el reconocimiento de sus diferentes figuras para asegurar los modos de una ascesis indudablemente introspectiva.

Próximo también a la "vox significativa" de Abelardo, Scala, artífice de una **gematría** y un **notaricon** libres de las

conceptualidades de la tradición, ofrece los gestos de una combinatoria desvuelta para ocupar las claves distantes de la realidad.

Elegías paralelas (Málaga, 1974) fué la primera composición poética de un hombre preparado para huir de las formalizaciones del simbolismo superrealista ("Los niños peces sacan la luz del agua para la gran cena con el espejo del padre"). **Geometría del éxtasis** (Toledo, 1974) señala el primer despojamiento doloroso de unos caligramas dibujados para ejercitar la virtud del azar ("Moriremos devorados por la lengua", escribe en una de las hojas separadas del lomo del libro para ser barajadas por el lector). **Soluna** (Toledo, 1977), nueva seña de la poética de lo mínimo, recoge las palabras casadas a pesar de las contraposiciones del vicio coloquial. **Círculo** (Madrid, 1979) traza las resonancias infinitas que describen 13 palabras escogidas por la identidad primordial que prometen. **Cuaderno de agua** (Palma de Mallorca, 1984) es un poema profético que contiene las peticiones clamadas por el deseante y, al invertir el libro, reflejo de la primera parte del poema, las instrucciones espirituales consecuentes.

Poemarios recientes

Alejado con discreción de las aptitudes del mercado editorial, Scala ha publicado reducidas ediciones de sus poemarios. Financiados siempre con la participación entusiasta de sus amigos, se distribuyen después entre las apetencias de raros coleccionistas y la avidez de los escasos lectores estupefactos.

Sin embargo, estas tímidas y silenciosas reflexiones proponen un cauto y momentáneo retorno a las primeras fuentes de la narración. Los poemas de Eduardo Scala, que no quieren ser ingresados en los anales del género, son una censura contra el encaramamiento excitado de las letras acosadas por el agotamiento de las fórmulas históricas. No será necesaria una apreciación apresurada de los anagramas poéticos de Eduardo Scala. Tampoco su notoria lectura. Las suyas son palabras para la contemplación.

Basilio Baltasar
(Artículo cedido por el autor a nuestra revista y publicado en EL PAÍS, jueves 5 de diciembre de 1985)

LA TORTUGA DE CORRAL EN PERILL

Sí, sí, heu llegit bé: la tortuga que viu entre els cossiols o davall els geranis del pati es troba en greu perill de desaparició. Les causes son vàries i passaré a explicar-les llavors. Primer, però, no ens aniria malament conèixer un poc més de la vida d'aquest animal.

La tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*) és una de les dues espècies de tortugues que viuen a les garrigues de les nostres illes. Degut a que l'altra espècie (la *Testudo graeca*) ocupa una àrea més reduïda i no es troba a la nostra comarca, centraré la meua explicació en la que viu més aprop de nosaltres.

Distribució: A Mallorca les poblacions de tortuga mediterrània ocupen dues zones principals:

Zona nordest, des de Ca'n Picafort fins a Cala Mesquida, profunditzant terra endins fins a Santa Margalida. Es la més poblada.

Zona sudoest, des de Punta Llobera fins a la Colònia de Sant Jordi.

Com veim, ocupa gran part de les zones costeres no muntanyenques, i ben segurament en el passat les ocupava totes. En quan a la seva distribució general, a més a més del nostre cas, trobam la *T. hermanni* ssp. *robertmertensi* a petits nuclis d'Itàlia central, sud de França, Còrcega, Cerdenya i Menorca. Hi ha indicis de la seva existència a Catalunya, però se la pot considerar extingida.

Hàbitat: Les tortugues ocupen zones de màquia típicament mediterrània, en la zona d'influència marina (les poblacions no arriben a més de 10-15 kms. terra endins). Les plantes més característiques del seu hàbitat són les següents: pi, oliveira, mata, romaní, estepes, albó, frare bec i orquídees. Evidentment, les més baixes d'aquestes plantes constitueixen la base de l'aliment de les nostres poblacions. Cal també citar que les tortugues no desprecien animals morts si els poden trobar.

Reproducció: Exceptuant els mesos d'octubre fins a febrer (en que sofreixen la hibernació pròpia dels reptils) es poden observar còpules tot l'any, més freqüentment en els mesos d'abril i maig. Les famelles

excaven llavors un forat de set-vuit cms. de profunditat (malgrat moltes vegades es limiten a posar els ous davall una mata) on depositen de tres a set ous. Les tortugues tarden a néixer entre seixanta i setanta dies.

Depredadors: A les nostres illes, els únics enemics naturals d'aquests reptils són el corb i la rata. Llevat d'aquests, com és natural, el més gran depredador és l'home.

Causes principals de la seva regressió:

Incendis: Els incendis forestals suposen un dels factors més importants de la seva greu minva demogràfica. Després d'un incendi, entre les cendres, no és estrany trobar closques calcinades d'aquests animals.

Comerç: Malgrat estar protegides per la llei, gran quantitat de tortugues són recolectades per tal d'exportar-les a la península i resta d'Europa, per a vendre-les com animals de companyia.

Utilització de plaguicides: Degut al seu règim vegetarià, els insecticides que s'amollen per a eliminar els insectes passen a formar part de l'organisme de l'animal, causant-li la mort.

Fins fa ben poc no existia cap tipus de protecció oficial que preservàs aquest animal de l'extinció. En el 1973 s'inclou a la llista d'espècies pro-

tegides per la llei, pel que la seva tenència i comerç pot esser sancionada pels organismes pertinents. Cal citar la recent creació d'una reserva de cria a Girona, on s'intenta restablir la població recentment extinta.

De les causes enunciades anteriorment, sense cap dubte la de més fàcil remei és la de tenència i comerç. Si una persona va pel camp i es troba amb una tortuga, la reacció és sempre la de collir-la i dur-la-se'n a caseva pels allots. La veritat és que la tortuga no és realment un perfecte animal de companyia: és freda, dura, aspre i, degut a la seva condició de reptil, no és precisament un animal capaç de demostrar carinyo al seu cuidador. Un consell: si el vostre fill us demana un animal de companyia, dui-li un canet, un moix o una cosa semblant, però, per favor, deixau les tortugues al seu lloc.

La tortuga és tota una relíquia del passat, un fòssil vivent i, com hem vist, una vertadera joia de la nostra fauna. Evitem, doncs, que desapareguin de les nostres garrigues procurant alterar les seves poblacions el més mínim possible i renunciant totalment a la seva tenència i recolecció.

Toni Muñoz
Membre del Col·lectiu
del GOB a Artà

LA DUAIA (V)

Pero volvamos a la parte que poseyeron los Vives.

Julián Vives, ya en 1529, pagaba diez sueldos anuales a Miguel Garau, de Sencelles, supuestamente descendiente de los Carrió, radicados en Sancelles y que recibían sus derechos anuales sobre posesiones de Artá, por su posesión de La Duaia.

Este mismo año, Julián Vives da en arrendamiento su posesión, llamada La Duaia con 650 ovejas, por tres años, a Jaime Gil y Pedro Ferrer, por el pago anual de 190 libras, 10 cuarteras de trigo y 5 de cebada, dejándoles a ellos la torre y "la casa d'avall". Es la primera vez que aparece documentada la torre de La Duaia.

Otro arrendamiento de Julián Vives de su posesión de La Duaia hallamos en 1539. Esta vez hecho en favor de su hijo Antonio Vives y de Miguel Massanet, por cinco años, incluidas 600 ovejas, 80 cabras, 3 vacas, por 160 libras anuales.

En el año 1541, ya ha muerto Julián Vives de La Duaia.

Su viuda Catalina y sus hijos Antonio y Lorenzo Vives, el 19 de octubre de este año, inventarían todos sus bienes.

Además de la casa de la villa donde el difunto tenía su habitación, se encuentra la posesión de La Duaia, en la cual se encuentran los siguientes objetos: Una mesa larga "ab sos petges", dos bancos largos, un torno de hilar, una espuerta de palma con cerca de una libra de vezas, unos manteles de artesa, cinco tresnales de lino sin espadillar, dos posaderos de palma viejos, dos trozos de lata, dos muelas de molino de mano, una tolva, tres ollas de tierra, seis escudillas de tierra, una cubertora, una sartén, un jarro de cobre, un astil, un cuartón, un manto de lino de la dicha Catalina, tres camisas, menuderas de poco valor y dos hoces.

Su sucesor en La Duaia fue su hijo Antonio el cual cabrevó esta posesión en el año 1556.

Día 6 de agosto, fiesta de Sant Salvador, Antonio Vives, hijo de Julián, el cual fue hijo de Lorenzo Vives, de la parroquia de Artá, en la Escrivanía de la Real Cabrevación, confiesa tener y poseer una alquería, llamada La Duaia, situada en la misma parroquia de Artá, tenida bajo alodio del Rey, a incierto de laudemio y al censo de cinco sueldos al mismo Rey en la fiesta de Navidad en los cuales cinco sueldos está igualmente obligado el rafal, denominado El Verger, situado en la misma parroquia. La alquería, llamada "La Duaia Vella", poseída por el mismo Antonio Vives, está bajo alodio propio del honorable Tomás Andreu, de Manacor, de todo lo cual consta en el acta de establecimiento en la Escrivanía Real, 16 enero de 1477, hecho por el mismo Tomás Andreu a los hermanos Lorenzo y Jaime Vives.

Con todo, el mismo día 6 de agosto del año 1556, Antonio Vives vende a Pedro Sanxo la alquería llamada La Duaia, adquirida por su abuelo Lorenzo Vives con su hermano Jaime juntamente con Albarca con los rafaes vulgarmente denominados El Verger y "d'En Maimó i d'Els Ametlers" del honorable Tomás Andreu, día 18 de enero de 1477 de las cuales posesiones vino a su abuelo la posesión de La Duaia, confrontante, en 1556, con el rafal "d'En Maimó" de Pedro Molines, con la posesión de Solor del mismo vendedor, con la posesión de Miguel Massanet, dicha El Racó, con

las posesiones de Jerónimo Guiscafré, Bartolomé Terrassa, Bartolomé Melis, Mateo Melis y Rafael Melis y con la ribera del mar.

En 1575, día 6 de febrero, Pedro y Antonio Sanxo Font, hermanos, herederos universales de su abuelo Pedro Sanxo, venden al mismo Antonio Vives, la misma posesión, llamada La Duaia, comprada por su abuelo, día 6 de agosto de 1556. Confronta con el rafal Maimó de Pedro Molines, con Solor del comprador, con El Racó en otro tiempo de Miguel Massanet, y ahora de Pedro Janer, con las posesiones de Jerónimo Guiscafré, Bartolomé Terrassa, Bartolomé Melis, Mateo Melis y Rafael Melis y con la orilla del mar.

Antonio Vives alargó muchos años su posesión de La Duaia.

En julio del año 1581 vuelve a cabrear la posesión, denunciando tener y poseer una posesión, dicha "La Duaia Nova i La Duaia Vella", situada en el término de la villa de Artá. La Duaia Nova tenida en alodio del Rey a incierto de laudemio y al censo de cinco sueldos al Rey y "La Duaia Vella" en alodio de Mossèn... Andreu d'Albocàsser. Limita dicha posesión con posesión de Jerónimo Guiscafré, con posesión de Bartolomé Terrassa, con posesión de Bartolomé Melis, con posesión de Mossèn Nicolás

Per A. Gili

millor

Telex 69565 VGOR E G.A.T. 820

Calle Binicarella, 12 · ☎ 585515/52 · CALA MILLOR
Carretera Cala Agulla, 19 · ☎ 564017 · CALA RATJADA

VERANO 86

Excursión **CRUCERO A MENORCA**
con visita 3.800 ptas.
UN DIA EN IBIZA, en AVION
con excursión completa a la Isla 6.500 ptas.

VUELOS INTERNACIONALES

LONDRES	18.500 ptas.
MANCHESTER (vuelo directo)	22.950 ptas.
AMSTERDAM	26.900 ptas.
PARIS	31.300 ptas.
ROMA	39.300 ptas.
FRANKFURT	41.800 ptas.

VUELOS TRANSCONTINENTALES

(desde Palma)	
BUENOS AIRES (ida y vuelta)	104.000 ptas. ^{s.}
NEW YORK (ida y vuelta)	83.400 ptas. ^{s.}

VUELO especial BARCELONA (ida y vuelta)	5.500 ptas.
GALICIA 3 ciudades - 7 noches en hotel XXX	34.500 ptas.

CURSOS DE INGLES en LONDRES, OXFORD, CAMBRIDGE y EDIMBURGO en familia. Nuestro precio incluye AVION desde Palma.

2 semanas alojamiento P/C	71.840 ptas.
3 semanas 15 lecc. semanales	94.590 ptas.
4 semanas una excursión día completo por semana	117.345 ptas.

Prensa forana

PORTOL: OLLES... I PEBRES

El meu poble ha estat anomenat des de sempre per la ceràmica, especialment les olles. Tothom sap que a Pòrtol fan olles, greixoneres i cossiols.

Però ja són menys els qui saben que al poble de les olles hi havia fins no fa molts d'anys un bon grapat de famílies que se dedicaven a la elaboració de pebre, pebre bord i coent per a fer sobrassada i bones llengonisses quan arribava el temps de matances.

Enrera quedava la collita de les messes i el rodolar rítmic dels carretons damunt les eres. A finals de juliol començava el pagès a batre ametles i ja amb la Mare de Déu d'Agost arribaven a Pòrtol els camions carregats de pebres vermells, menuts els dolços, que servirien per a fer el pebre bord, i llargs i primers els coents. Era el vespre tard o el dematí ben prest, abans de sortir el sol, quan se presentaven carregats els camions del Pla de Sant Jordi i Casablanca i, fins i tot, de Muro. Era aquest l'inici d'un procés d'elaboració del pebre rudimentari i primitiu, quasi arcaic i eminentment artesà: només amb els pebres i les mans.

Les saquetes de pebres que havien duit els camions se repartien en carros per les cases i s'abocaven dins la carrera o dins la mateixa casa. Les madones enfilaven l'agulla saquera amb fil d'empalomar i passaven gairabé tot lo dia enfila que enfila per tal d'acabar la muntanya de pebres que tenien al seu costat. A aquesta feina d'enfilat també hi participaven nins i nines, majors i vells, i a l'horabaixa torna a enganxar els muls i hala, venga! a penjar els enfilolls per les façanes de les cases -cada un tenia una llargària d'uns quatre metres en doble i pesava devers deu quilos- ... I el poble se vestia de festa amb tantes cases d'un vermell rabiós, com si posassin cara d'empegueïdes quan un turista perdut les treia fotogràfiques.

Els pebres prenién el sol penjats a les façanes de les cases o estesos damunt reixetes al manco una setmana. Així començaven a perdre aigua. Però no era suficient, i més que a partir del setembre començava a caure qualque brusca i l'aigua els era mortal perquè els podria. Per això i per aconseguir que els pebres es rostissin calia enfornar-los. La imatge de l'home, en alt els braços estirats, ajupit el cap i quasi completament cobert d'enfilolls de pebres, semblava un Crist clavat que caminàs, tot tacat d'un vermell com de sang i de brutor. Era la operació de despenjar els enfilolls, prèvia a la d'enfornar.

Els forns eren alts i tenien cabuda per a dos sostres a més de la planta baixa. Els dos sostres superiors estaven poblats de perllongues plenes de tatxes suficientment separades per permetre el pas de la calor fins a dalt de tot. En aquests sostres hi penjaven els enfilolls, i per aquest treball feia falta un home a dalt de tot, un altre enmig i un que portàs els enfilolls, a més del qui els servia des del carro a la porta del forn. La part baixa del forn s'omplia també d'enfilolls o de reixetes que se col·locaven en uns suports amb rails de fusta. La calor pujava per unes tuberïes que darrerament eren d'uralita però que antigament foren de ferro.

Al cap de vuit dies arribàvem a la part més dura del procés. Es treien les reixetes i es despenjaven els enfilolls per picar-los, estesos en terra amb unes maces llargues que se podien emprar estant drets. La picada durava tot lo dia i els pebres quedaven capolats a cop de maça. Especialment interessant era picar el pebre coent. Calia posar-se un mocador davant el nas com una mascareta i picar-lo dins senalles per tal d'evitar que s'espargís amb el vent i pegàs dins els ulls.

Tot el pebre picat se porgava amb garbells per a decantar tots els capolls de la llavor i la molsa. Després se porgava encara una altra vegada per a llevar la polsina del pebre amb un sedàs.

A la fi, una vegada picada i porgada tota la fornada, les llavors i la molsa capolades passaven al molí per a convertir-se en pebre bord i coent tal com el coneixem quan el posam a les sobrassades. El pebre sortia per la canaleteta convertit en un producte bastant pesat i finíssim de color vermell. Però encara faltava la darrera fase en aquest procés llarguíssim. El pebre ja molt s'havia de cendre amb uns sedaços molts fins per tal d'eliminar qualsevol busca que no fos pebre.

Arribam així al final d'aquest procés artesà de producció del pebre. Ja estava a punt de comercialitzar i era servit als particulars i als industrials dels productes del porc. La temporada durava des de mitjan agost fins al novembre, ja en plena tardor, allà devers l'estiu de Sant Martí, quan a Mallorca es comença a fer matances.

Si un dia veniu a Pòrtol encara hi trobareu moltes olles, però només queda una família que faci pebre tal com ho hem descrit. Ja només en queda un dels molts que foren, desplaçats per les noves tècniques i les maquinàries. Pujant a Pòrtol, entrant per la part de Santa Maria, a mitjan costa, hi ha ca l'amo En Rafel Pinso. El seu fill Tomeu, ajudat pels al·lots i sa dona, mantén la tradició familiar de fer pebre bord i coent només pebre sense cap tipus d'additius ni colorants, cosa que els honra. I si hi veniu quan sigui temporada encara podreu gaudir de l'espectacle, ja únic i quasi insòlit, dels pebres penjats a les cases. Per molts d'anys.

Pere Joan Amengual i Bestard
(PORTULA - Marratxí)

(Extractat de l'article inèdit: "El poble de les Olles, la Ciutat de la Pua i el Pebre")

ESPORTS

HACE 40 AÑOS

FUTBOL

La junta directiva del C.D. ARTA ens consta que fa molta de feina per perfilar l'equip de Preferent per a la propera temporada.

El que subscriu, assistí el passat dilluns a la reunió de la junta, i va conèixer d'aprop els problemes que dur la contractació dels jugadors.

De moment hi ha un tant per cent molt gros de fer una sèrie de fitxatges que cubriran amb satisfacció les línies fonamentals de l'equip.

Ara bé, sembla que no és prudent anomenar peces sense tenir una plena seguretat. Les circumstàncies així ho aconsellen i per tant ja en parlarem quan tot sia en firme.

Així que els afeccionats al futbol sembla poden estar tranquils. El tema està en bones mans, encara que poques, i esperam que dins unes breus dates tot sia resolt.

El proper dia 22 de juliol començaran els entrenos, i el dia 1 d'agost es farà la presentació de la plantilla.

Sembla també que per les festes de Sant Salvador es celebrarà el torneig acostumat. Els equips participants són:

Escolar, Murense i Artà.

Els partits es jugaran així:

Dia 2 d'agost:

ESCOLAR - MURENSE

Dia 3 d'agost:

ARTA - MURENSE

Dia 6 d'agost:

ARTA - ESCOLAR

(Les dates i equips del torneig no les sabem directament de la directiva, per tant hi poden haver modificacions).

Felanitx 23-6-47

FELANITX 2 ARTA 0

Ferrer

Sancho Gilabert

J.Ginard Servera Homar

Tano, Ortiz, Roca, Fluxà, Llinàs

Arbitro: Font

Santanyí 29-6-46

SANTANYÍ 2 ARTA 3

Ferrer

Sancho Gilabert

J. Ginard Salord A. Esteva

M.Ginard, Ortiz, Servera, Homar, Tano

Goles: M. Ginard, Ortiz, Servera.

Arbitro: Moragues

GOB

Dia 6 de juliol els gabellins i cala rajaders feren festa. Aquest dia inauguraren una delegació del GOB al seu poble ¿Què no trobau que estan d'enhorabona?

Sí, és veritat que no són massa. Un grapat d'uns vint i cinc joves (i no tan joves), disposats a fer molta de feina per tal de conservar els darrers racons verges, d'ho'els i de brutor, que encara ens resten a Mallorca, i que (no sabem si ho sabíeu) ja no són gaire, disposats a fer excursions i muntar ginkames, disposats a fer malbé papers de proximes urbanitzacions, disposats...

Perquè és ben cert, que ni aïllats ni mans aplegades podem fer res al respecte.

Sí, aturau-vos una mica i contemplarem tots plegats la passivitat dels habitants de la nostra terra. Els vilatans d'Artà, que deixen que és firmin projectes i més projectes de futures (probablement immediates) urbanitzacions, que deixen que fassin un xaletet ben enmig de Sa Duaia, que deixen que els embrutin de fems platges i pinarets, que deixen... I tot es queda en inútils comentaris. "Sí que m'agradaria ser soci del GOB, hauré de demanar una subscripció". Sí que hauríem de fer alguna cosa. Sí que és una llàstima.

¿Una llàstima? Fa plorera, que hi hagi tanta gent que es dediqui a construir hotels als poquets (poquíssims) llocs verds que encara (i no sabem si per molt de temps) tenim. I tan poca que fassi quelcom per conservar-los.

¿Què no trobau que ja és ben hora d'obrir els ulls, que ja fa tan de temps que resten clucs, pel pes de la peresa o de la ignorància, i que comencem a fer ...molta de feina?

No només és que som un grup de joves que ja esteim cansats de no fer res, que ja és ben hora de muntar una delegació per devers Artà, que nomes són necessaris quinze socis del GOB, que mos hauríem d'animar, i fer socis, i veurer-nos, i...

Socis del GOB a Artà.